

do.s.o.m.o.m.o_србија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1. ФОТОГРАФИЈА ОБЈЕКТА

0.1. **Наслов фотографије**

Зграда скупштине општине Аранђеловац

0.2. **Извор**

Републички геодетски завод, (Служба за катастар непокретности Аранђеловац),
Аранђеловац, 2015.

0.3. **Датум**

2015. година

Шифра у локалној бази података

ADM-RS-034-b-0002

1. ИДЕНТИТЕТ ОБЈЕКТА

1.1.	Данашњи назив објекта
Зграда Скупштине општине Аранђеловац	3
1.2.	Варијантни или претходни/оригинални назив
Друштвено-политички центар СО Аранђеловац – ламела 2	4
1.3.	Назив улице и број
Венац слободе бр.10	5
1.4.	Град
Аранђеловац	6
1.5.	Општина
Аранђеловац	7
1.6.	Поштански број
34300	8
1.7.	Држава
Република Србија (изграђено у СФРЈ)	9
1.8.	Позиција у оквиру глобалног позиционог система
44° 18' 24.16" N, 20° 33' 25.40" E	10
1.9.	Класификација/типологија
ADM – административни објекат	11
1.10.	Статус и датуми заштите
-	12

2. ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА

2.1.	Оригинални нацрт/намена
Друштвено политички центар Аранђеловац
Почетком седамдесетих година XX века указала се потреба за изградњом објекта који ће објединити све друштвено-политичке делатности на административном подручју територије општине Аранђеловац. У функционалном смислу било је потребно да се обезбеди несметана технологија рада, како унутар једне службе, тако и на релацији међусобних контаката свих служби заједно, односно било је неопходно да се предвиди могућност самосталног, независног деловања сваке групације понаособ. Таквом објекту требало је обезбедити и адекватну локацију која ће омогућити сакупљања већег броја људи приликом разних друштвених манифестација. Прорачун површина и неопходне везе били су прорачунати у складу са неопходним бројем радних места.
Идеја је била да се у центру Аранђеловца, око постојећег трга, формира комплекс објеката који ће међусобно бити повезани, како би се сви административни послови завршавали на једном месту. Важност система установа у стварању новог градског идентитета требало је нагласити квалитетном | 13 |
|------|--|----|

архитектуром која би средствима модерног израза истакла прогрес друштва које је створило те институције.

Општи концепт и основно решење¹

Друштвено-политички центар Аранђеловца требао је да има двоструку улогу:

1. С обзиром на обим програма и практично окупљање свих друштвених и политичких институција у граду на једном месту, у једном средишту, добио би се један у тадашњим приликама потпуно нов тип друштвеног центра у коме програм скупштине општине постаје и практично и симболично демократска жижа самоуправног живота целог насеља у свим његовим манифестацијама, почевши од најједноставнијег окупљања грађана до великих зборових и манифестација;
2. С обзиром на локацију и положај новог објекта добила би се прилика оформљена и архитектонско-урбанистичко уобличавање једног асамбла у граду који својим просторним и амбијенталним квалитетима даје нов импулс у урбаном развијању Аранђеловца и као пример и као конкретни изграђени простор највишег квалитета.

Тако сложена програмска, урбанистичка и архитектонска проблематика уз врло велики физички обим програма и уз поштовање духа и карактера Аранђеловца у погледу развијања објекта по висини, условили су следеће опште архитектонско-урбанистичке поставке приликом израде пројекта:

- A. Структуриран свеколики програмски задатак – укупно око 6 000 м² – у низ јединица – целина које би једновремено биле интегрални и јединствени објект и које би исто тако могле деловати како независни простори и зграде. На тај начин било је могуће развити на одређеном месту у граду целокупни програм не градећи у висину и омогућити у изградњи пуну етапност, а у коришћењу зграде пуну независност сваке јединице – ламеле.
- B. Обезбедити јединство трга – слободног градског форума са зградом и на тај начин и практично и симболично учинити скупштину општине стварним центром окупљања и демократског одлучивања.
- B. Дат у функционалном смислу најсавременији облик унутрашњој организацији зграде, али исто тако омогућен развој и промена намене и карактера, што је у пуном потпуном складу са потребама промена у друштвеном и административном организовању скупштинских и других јединица, другачијем распореду намена, радних места итд. Таква пуна флексибилност није више код овог типа објекта само општа потреба него се претвара у обавезу приликом пројектовања и приликом коришћења.
- Г. Квалитет архитектуре и амбијента постигнут је само истинским средствима модерног израза одбијајући сваки декоративизам, „разиграност“ и форме које не би произилазиле из логике и снаге конструкције, наглашавања функционалних јединица објекта, без обзира које су и какве, од намене до инсталација и кретања. Материјал је требало узети према условима града, комбинујући најмањи могући број и највећег квалитета како би зграда „звонила“, не апликацијама, што и није могуће, него истинским материјалима.
- Д. Трeбало је искористити просторе будуће скупштинске зграде, када се ради о салама и холловима, на више начина и у различитим облицима – скупови, концерти, прославе итд. Чиме се не само рационализује изградња и осмишљава него и подиже стварна друштвеност и хуманост једног

¹ Ранко Радовић, Главни пројекат друштвено политичког центра Аранђеловац: Технички опис, текстуално образложење за пројекат (Београд: Технички биро факултета београдског универзитета, 1974) лист 1-4.

административног ансамбла.

Из тога су произашле следеће карактеристике архитектонско-урбанистичког решења скупштине општине Аранђеловац, односно друштвено-политичког центра овог града:

Четири ламеле, свака дужине око 30 метара, чиниле би основни склоп зграде у оквиру којег је задржан постојећи двоспратни објекат доградње, а из чисто грађевинских и квалитативних разлога предвиђено је било рушење старе зграде „новог здања“. Посебну целину представљао би ансамбл сала, укупно четири, од којих велика има места за 300 људи. Хол који је требао да претходи овим салама није третиран само као холски простор, него и као градски покривени форум, јер би отварањем зида велике сале, који је требало да буде покретан, и повезивањем хола са том салом био добијен јавни покривени простор у који би се сместило око 1 100 људи.

Пројектом је била планирана денivelација зграде тако да се доњи ниво – подрум тадашњих постојећих зграда – претвара у потпуно нову јавну површину која је пешачки проспект, али где би биле смештене и поједине функционалне целине, као што су ресторан, удружење ловаца, неколико продавница и бутика, низ техничких постројења и станица. Тај простор би се директно продужио на трг, тако да би се у коначном решењу овог ансамбла, добила једна многоструко функционална целина где се нивои повезују и преплићу.

У конструктивном смислу био је планиран концепт једне модерне синтезе архитектуре, конструктивног склопа и функционално-наменске флексибилности. Свака од ламела је требало да се ослања на шест стубова, релативно значајних распона (у правоугаонику 10,20 x 12,00 м) са препустима у оба смера пружања конструкције. То би омогућило потпуно слободан третман фасадног платна као и потпуно слободно третирање основе у погледу диспозиције преградних зидова. Степеништа и санитарни чворови заузимају сталне, утврђене положаје. У оквиру вертикалних комуникација, иако је спратност релативно мала – само П+2 – дати су лифтови.

Објекат је дат у армиранобетонској конструкцији. Обрада фасадног платна је из монтажних, префабрикованих елемената типског модула 1,20 м који је истовремено и модул који је требало да буде примењиван и у хоризонталном и у вертикалном смислу. Фасадно платно третирано је вертикалном поделом покренутим фасадним паноом у стаклу, односно бетону, који је покривен танким мермерним плочама беле, светле боје. На тај начин целокупно фасадно платно јесте синтеза, у погледу материјала - камена, бетона и стакла, на чему се и заснива основни архитектонски израз. Зидне преграде су због флексибилности и већ потврђених квалитета биле планиране у паноима типа „клоасал“, али је разумљива могућност и других типова преграда, уколико то нису зидани преградни зидови, него остају монтажни, јер би зидани преградни елементи очевидно били супротни целокупној концепцији изградње једног савременог и флексибилног друштвено-административног објекта.

Подови су на свим јавним површинама били третираны у камену и у посебној обради. У другим нивоима и у просторијама примењују се различите врсте топлих подова, међу којима основни тип представља таписом. Плафони су остављени видни после бетонског изливања, дакле необрађени, осим евентуално бојени премазом о чему би биле преузете даље студије. У јавним откривеним и наткривеним просторима третирање плафона је спуштањем у типу плафона „даглас“.

2.2. Датуми: наруџбина/завршетак

Израда пројекта целог комплекса поверена је Техничком бироу факултета

Београдског универзитета и архитекти Ранку Радовићу **1974.** године.
Изградња објекта започета је крајем **1974.** године, а завршена је **1978.** године.
Променом друштвених и економских прилика у земљи дошло је до одступања у реализацији изградње целог комплекса и до данас је изграђена само прва фаза изградње комплекса - Ламела бр. 1.

- 2.3. **Пројектанти архитектуре и други пројектанти** 15
Оригинални пројекат, 1974: Технички биро факултета Београдског универзитета, Пројектант: архитекта Ранко Радовић, сарадници пројектанти: архитекта Радмила Николић, архитекта Стеван Обрадовић, архитекта Александар Миленковић и архитекта Миливоје Ђукић и сарадници: техничар Биљана Стошић, техничар Момчило Ристић и технички цртач Ђорђе Кажанегра.
- 2.4. **Остале особе или догађаји везани за објекат** 16
/
- 2.5. **Значајне измене са датумима** 17
1974. је почела прва фаза изградње комплекса Друштвено-политички центар у Аранђеловцу.
1978. је завршена изградња објекта - Ламеле бр.1.
1978. су прекинути радови на изградњи комплекса.
2007. је извршена реконструкција градског трга на коме се налази зграда Скупштине општине Аранђеловац.
2011. адаптација сутеренске етаже.
- 2.6. **Данашња намена** 18
Зграда јединице локалне самоуправе – општина Аранђеловац
Просторије Републичког геодетског завода, (Служба за катастар непокретности Аранђеловац
- 2.7. **Постојеће стање** 19
Зграда јединице локалне самоуправе Скупштине општине Аранђеловац налази се на катастарској парцели 2142/1 К.О. Аранђеловац и као таква је снимљена и уписана у евиденцију катастра непокретности тек 2006. године као својина Републике Србије, корисник општина Аранђеловац. Као јавна својина општине Аранђеловац уписана је 2016. године. Оригинални спољни изглед објекта из 1974. године је очуван. Од изградње до данас објекат се солидно одржава, иако на њему није било већих санационих нити рестаураторских радова. У новембру 2011. године извршена је, у сутеренској етажи, адаптација скупштинске сале са пратећим просторијама у услужно-информативни центар општине Аранђеловац, као и изградња термо- техничких инсталација (радијаторско и подно грејање).
Потребно је извршити чишћење фасада и енергетску санацију објекта, уградњу лифта ради обезбеђивања услова приступачности у складу са новим законским прописима, као и обновити све елементе архитектуре и унутрашњег уређења објекта.

3. ОПИС

- 3.1. **Општи опис** 20
Према главном пројекту из 1974. године предвиђена је изградња

административног комплекса општине Аранђеловац, који је требало да чине пет објеката (четири ламеле и објекат са салама). Било је планирано да ови објекти чине целину (и по форми и по функцији), али и да имају могућност да по потреби функционишу независно, као самосталне зграде и простори. Овакав концепт требао је да омогући и независност у употреби, али и могућност фазне изградње, која би скупштини општине Аранђеловац олакшала изградњу објеката и процес премештања институција. У стилском погледу цео комплекс и трг требало је да буду јасан пример модерничког израза.

Као главни оријентир за диспозицију елемената композиције били су постојећи трг – Гагићев венац (данас Венац слободе) и постојећа зграда општине која се задржава. Пројектант је такође предвидео рушење зграде „Новог здања“, због, како је наведено у техничком опису главног пројекта, „чисто грађевинских и квалитетних разлога“, да би се на његовом месту нашла једна од планираних ламела. Оваква одлука пројектанта је и у тренутку израде пројекта била врло дискутабилна, што показује и елаборат Републичког завода за заштиту споменика културе Београд из исте године (1974): „Споменичко наслеђе Аранђеловца“, где је у предлозима мера за очување споменичког наслеђа, дато мишљење да је са урбанистичке тачке гледишта оправдан даљи опстанак објекта, уз потпуну рестаурацију спољне фасаде и адаптацију унутрашњих просторија у складу са савременим потребама. Завод је такође закључио да зграда „Новог здања“ има свог значаја у односу на градско насеље и да би скупштина општине Аранђеловац требало да има интереса да је као такву сачува.

Према овом пројекту отпочела је изградња објекта - ламеле бр. 1, где се сложеност композиције већ показала можда и као превелики изазов за услове изградње и извођења радова. Да ли управо због те сложености, недостатка средстава, потребе да се поруши објекат „Новог здања“ или из неких других разлога, након завршетка изградње ламеле 1, изградња осталих сегмената асамбла никада није ни започела.

У ламелу број 1 усељен је један део администрације Скупштине општине Аранђеловац, док је други део у згради „Новог здања“, која није порушена, већ је сврстана у добра која уживају претходну заштиту. Изграђена зграда има подрум (сутерен), приземље, два спрата и кровну терасу. Објекат се у многим сегментима држао пројекта (конструкција, материјализација) али је у неким деловима одступио. Како је пројектна документација сачувана у врло скромном обиму, тешко је рећи да ли је изведени објекат урађен по замислима пројектанта по питању висинских кота и денивелације у односу на трг, који је и сам реконструисан у каснијем периоду. Материјализација фасадних равни јесте испоштовала идеју пројектанта да се изузме сваки декоративизам и да форме произилазе из функције и конструкције, да се користи што мањи број различитих материјала и да буде употребљен локално доступан материјал, па су се на фасади нашли натур-бетон, стакло и венчачки камен. Проблем је настао код организације унутрашњег простора који је требао да буде флексибилан тако што су сви преградни зидови требали да буду монтажни и да се по потреби њихов распоред мења. Нажалост, у току коришћења објекта неки преградни зидови су урађени у супротности са тим, а многи материјали који су коришћени за замену дотрајалих елемената (столарије, намештаја, застора, ограда и сл.) нису адекватни, па је контекст архитектуре нарушен.

3.2. Конструкција

Све три ламеле комплекса (ламеле 1, 2 и 3) у конструктивном и извођачком смислу решене су истом општом конструкцијом. Свака ламела је планирана као посебна грађевинска целина рамовског система. Осовинске мере је

требало да буду исте, а сви елементи конструкције са идентичним димензијама. Сви прорачуни конструкције спроведени су на институту за испитивање материјала СР Србије у Београду, под руководством инжењера Бошка Петровића.

Поред потпуно истоветне основне конструкције, код различитих ламела су планирани и елементи посебности који би формирали степеништа и лифтовска језгра. Ови делови су извучени из основне конструкције и на тај начин је требало да постану јаки ликовни елементи са карактеристикама скулптуралних израза.

Конструктивни систем грађевине је армиранобетонски скелет. Број носећих стубова сведен на 6 комада. Стубови рамовског система су пресека 50 x 100 cm са полукружним заобљењима и видљиви су на фасади. Око стубова је повучена међуспратна конструкција и конструктивни систем је потпуно видљив и јасан. Конструктивни размак стубова у попречном правцу је 10,2 m, а у подужном 2 x 12 m, са конзолним препустима са сваке стране од по 4,2 m. Фундирање је изведено на темељима самцима за стубове, димензија 5,5 x 4 m, висине 1,40 m, док су зидови, степеништа и планирани лифтови ослоњени на тракасте темеље. Међуспратна конструкција ослања се на 3 попречне подвлаке разапете између стубова (пресека 50 x 80 cm), а у подужном правцу главни носачи су са конзолним препустима од по 4,20 m (пресека 50 x 120 cm). На тај начин сама међуспратна плоча ослања се на подвлаке које чине растер 8,30 x 12,0 m, односно 8,30 x 4,20 m. За плочу је усвојена крстаста ребраста конструкција са двоструком плочом. Ребра су унакрсна на међусобном размаку од 0,6 m (ширина ребра 10 cm). Дебљина обе плоче је 6 cm, а дебљина целе конструкције је 45,0 cm.

Сви елементи фасаде, било да су пуни или застакљени, представљају посебне префабриковане елементе који су накнадно везивани за већ изливене међуспратне конструкције. Пуни фасадни елементи су система сендвич паноа са видљивим бетонским површинама ширине 60 и 120 cm, а висине једне целе спратне висине. Застакљени фасадни елементи имају металне оквире.

Сви елементи скелета (стубови и подвлаке) у пројекту су дати ознаком бетона МБ 400, док су остали елементи МБ 300.

3.3. Контекст

22

Својом позицијом уз трг у центру Аранђеловца изграђена ламела оставила је печат времена у којем је грађена. Функционално она се допуњује са зградом „Новог здања“ из XIX века. По пројекту је та зграда требало да буде порушена, али није. Данас заузима централно место на тргу. Првобитно је данашња зграда општине била замишљена као саставни део ансамбла јавних грађевина Аранђеловца, али је једино она (ламела 1) изведена. Каснија реконструкција самог трга је омогућила стварање једног другачијег амбијента, али ни једним каснијим планом није третирао питање објеката који окружују трг. Није урађена ни студија читаве урбанистичке целине која би преиспитала статусе свих постојећих и евентуалних будућих објеката. Неопходност реконструкције свих објеката је један од главних аргумената за нове интервенције, чије би кораке требало врло обазриво преиспитати пре доношења било каквих одлука, како би и овај објекат добио нешто од оне вредности коју му је његов пројектант наменио и како би трг постао заиста репрезентативни амбијент Аранђеловца.

4. ВРЕДНОВАЊЕ

4.1. Техничка вредност

23

Примењени скелетни конструктивни систем на планираним ламелама

друштвено-политичког центра Аранђеловца није одступао од система градње јавних објеката на територији Југославије 70-их година XX века. Занимљиво је да су релативно велики конструктивни распони растера, за објекат чије просторије својим габаритом нису захтевале такав систем, планирани искључиво из разлога флексибилности унутрашњег простора. Овакав систем произвео је веома масивне елементе конструкције, стубове – који су видљиви елементи фасаде и греде – које су видљиве у ентеријеру објекта. Наглашена снага конструкције је једна од главних естетских вредности објекта и управо том својој јачином требала је да презентују структуру институција које би се у њој налазиле.

4.2. Друштвена вредност

24

Идеја да се у центру града око постојећег трга формира комплекс објеката који би међусобно били повезани и како би се сви административни послови завршавали на једном месту, била је показатељ тенденција да се успостави што ефикаснији систем државног апарата. Улога институција у држави која тежи напретку може смо да јача и у складу са тим објекат друштвеног центра својом формом и позицијом требало је да учествује у стварању новог градског идентитета. Ангажовање Техничког бироа Београдског универзитета и архитекте Ранка Радовића сигурно је давало на значају замисли да се створи један репрезентативни простор. Изграђена ламела, која је данас у употреби, свакако је печат времена у којем је настала иако пројектантска замисао комплекса административних зграда није остварена.

4.3. Културна и естетска вредност

25

Естетске вредности грађевине нису истакнуте у довољној мери. Како је изграђени објекат само један елемент планиране композиције, његов положај у односу на остале елементе трга је резултат случајних околности које су зауставиле изградњу целог комплекса и његов однос са другим зградама трга није у потпуности усклађен. „Физичка структура града јесте комплексни склоп грађених елемената, простора и амбијената, јединица и склопова, који заједнички повезани у интегрисани урбани систем стварају амбијент и окружје за одвијање сложених процеса урбаног живота“² - пројектант је управо комуникацијама између објеката планирао да створи један сложени систем који би поједноставио процесе у градском животу. Међутим, систем јавних објеката, који је требало да буде изграђен око градског трга, централизовао би велики број процеса на релативно малом простору у граду са не тако великом густином изграђености. Један од проблема који би се сигурно јавио да су сви елементи комплекса изграђени је паркирање. И поред тога што је данас на месту планиране сале за манифестације изграђен јавни паркинг, проблем паркирања је изражен, што доводи до закључка да би изградња целог комплекса на овом месту, вероватно захтевала нека радикалније решења по питању паркирања. Својом позицијом на главном градском тргу грађевина је значајно утицала на формирање градског центра.

Зграда јединице локалне самоуправе свакако доприноси естетској вредности амбијента својом уникатношћу, али је због неадекватног одржавања и честих импровизација у употреби простора у оку посматрача често виђена као неуспели покушај модернизације града.

4.4. Историјска вредност

26

Друштвено-политички центар Аранђеловца је можда и најзначајнији пример

²

Ранко Радовић: Форма Града, Орион арт, Београд, Стилос, Нови Сад, 2003, стр. 16

југословенске послератне архитектуре у Аранђеловцу. Недовшеност комплекса свакако је утицала на то да се овај објекат архитекте Ранка Радовића остави по страни, а неадекватно одржавање изграђене ламеле да се на овај објекат не само заборави у професионалним круговима, већ се може приметити и да је фотографију овог објекта врло тешко наћи у медијима, туристичким брошурама Аранђеловца и сл.

4.5. Генерална оцена

27

Друштвено-политички центар Аранђеловца је свакако значајна заоставштина југословенске послератне архитектуре и модернистичког израза. Иако су за центар Аранђеловца расписивани бројни конкурси, додељиване бројне награде за архитектонско-урбанистичка решења, мали број објеката и простора је изграђен. Једна ламела комплекса друштвено-политичког центар Аранђеловца остаје као елемент трга да сведочи о једној епохи. Њене праве вредности можда ће бити истакнуте неким будућим решењима које ће са временске и идеолошке дистанце омогућити пројектантима, корисницима и посматрачима да уоче њене суштинске вредности.

5. ДОКУМЕНТАЦИЈА

5.1. Главне референце

28

1. Радовић, Ранко: *Главни пројекат друштвено-политичког центра Аранђеловац*, Технички биро факултета Београдског универзитета, Београд, 1974.
2. Д. Павловић, Н. Катанић, Н. Пешић Максимовић, М. Соколовић: *Елаборат „Споменичко наслеђе Аранђеловца“*, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд, 1974.
3. Радовић, Ранко: *Форма Града*, Орион арт, Београд, Стилос, Нови Сад, 2003, стр. 16.

5.2. Визуелни материјал у прилогу

29

1. Прилог 1: скенирани графички прилози из главног пројекта друштвено-политичког центра Аранђеловца – Ламела 2, Технички биро факултета Београдског универзитета, Београд 1974 – Архивско Одељење општинске управе општине Аранђеловац
2. Прилог 2: копија плана, Републички геодетски завод, (Служба за катастар непокретности Аранђеловац), Аранђеловац

5.3. Подносилац извештаја/датум

30

Александар Станичић, др. арх. / децембар 2016.